

دار الفنون

ادبیات و فلسفہ و اجتماعیات و تاریخ و جغرافیہ و ادبیات

فلسفہ ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیہ ، ادبیات

ایسی آبدہ بر نشر اولنور

مدرجات :

- تورک دیلنہ کورہ قبل تاریخ تورکک . . . . . [نجیب عاصم بک]
- تاریخ قدیمہ مذکور اسماء اساطیرہ نک اشتقاق حقندہ انتقادی مسامرہ ادبیہ . . . [فاضل نظمی بک]
- اجتماعیات ، معاصر حیات و بویوک آدملر (مابعد) . . . . . [محمد عزت بک]
- کتابیات ، چیندہ و آوروپادہ حیات مسئلہ سی . . . . . [م ع]
- اجتماعیات تدقیقاتندہ مختلف تمایلر . . . . . [حلمی ضیا]
- فلسفہ و تاریخ مجموعہ لری . . . . . [ح . ض]

مزرادہ باشی : اوقاف اسلامیه مطبعہ سی
۱۳۳۹-۱۹۲۳

مزرادہ باشی

اجتماعیات تدقیقاتانده مختلف تمایلات

هر علمك متخصصلى اجتماعى حادثه لرى كندى نظريه لريبه ايضاحه دائماً متمايل بولونمشدر. انگليز رياضيلرن دن استانله ي جه وونس هراون سنه ده برته له سقوب استكشاف لرى له كوشده مرئى اولان لكه لرك ارض اوزرنده كى عمله بحر انلرينك سائقى اولديغنى ادعا ايمه يه قدار وارمشدى [۱].

مومى اليه نظراً مذكور لكه لرك ارض اوزرينه دوشن كولكسى ، او مقدار اراضى نك قوه انباتيه سنه ناقص برتأثير اجرا ايده جك ، وبوصورتله استحصال اتده برتناقص حاصل اولاجق ؛ بو تناقصه بناءً عمله اجر تلى ده آزالاجقدر. مشهور كيميا كر « ليديغ - Liebig ، رومانك سقوطنى ايتاليا ضو پراغنده حامض فوسفور و پوتاسك فقداننه عطف اتمكده ايدى .

ايرلاندا تينك ، اراضى سنده كى پاتاس زرعياتيله علاقه دار اولديغنى ادعا ايدن نظريه استوارت ميلى اوزون مدت اشغال اتمشدى ، (تن) ، رفيقى (جون دوران) ك آمرىقان روحى ايله انگليز لرك آراسنده كى فرقى ايضاح اتمك ايجون اورتايه قويدىغى محيط نسيمى قوه الكترىقيه سى مقايسه سنى رد ايدىوردى [۲]. حيوانات عالملى قارىجه ، آرى ، قاستور سورو و جمعيتلرن دن بحث ايدىورلردى . فقط بر كيميا كر ، بر فيزىقچى ، بر هيئتشناس ، ياخود بر طبيعياتچى كندى علميله « علم اجتماع » ي توحيدى دوشونمه مشدر . ۱۸۷۷ ده موسيو اسپيناس (حيوان جمعيتلى) ادلى مهم بر اثر تاليف ايتدى .

لاروس بو نظريه حقنده او زمانكى طبعلرنده اميد بخش شيلر سويليوردى . فقط بوندن هيچ برسپيستم ميدانه چيقمادى . بوكون ، اجتماعيات مکتب لرينك «مچنده» (نقول زوولوژيك) موجود دكلدر . حتى اسپيناسك مؤخر اثر لرنده فرضاً «تدقيقات اقتصاديه تاريخى» ادلى

[۱] بول لوروا بوليو . علم اقتصاد . پارس ۱۹۰۶ ، جلد ۴ . ص ۴۰۵ . [۲] ايوليت تهن

حياتى و مخابره لرى . جلد ۳ . ص ۳۵۶ .

اثرندہ « زوٹولوژیزم » دن اثر یوقدر . معلومدرکہ قدیمآ ییلدیزلرک سیریلہ بشری واجتماعی حادثلر آراسندہ بر مناسبت تصور اولونور ؛ و بشری طالعک ییلدیزلرلہ علاقہ داراولدیغنه اعتقاد ایدیلردی . (دو وورف) . نظرآ قرون قدیمده مرکز ثقات نظریہ-نکده بویله مهم برموقعی واردی . وورمسہ کورہ ، اون دو قوزونجی عصرده ، فرانسز انقلابچیلرندن فورنیہ وسن سیمون الہاملرینی محیط مادی دن آلرلردی . « منظومہ شمسینک آھنکی ، منظومہ بشریہ نک آھنکیلہ متناسب اولمالیدر . و ییلدیزلرہ عاڈاولان جاذبہ ارادی جاذبہیلہ علاقہ داردر . [۱] . جھاہر متحدہده ، اجتماعیاتجی و فیزیقجی (قارہی) جمعیتلرہ ثقلت قانونلرینی تطبیق ایتک ایستہدی .

آرسطودن ، مونتسکیودن بری ہمان بوتون مؤفلر اراضی ، طوپراق ، قابلیت زراعیہ و اقلیملہ اجتماعی حادثلری مناسبتدار ظن ایتمشلردر . بوندن اون بش سنہ قادر اول شیقاغو دارالفنونی مدرسلرندن موسیو ایرلاند سیاسی استبداد ایلہ اراضی و منطقہ اقلیمی آراسندہ کی مناسبتلری تدقیق و تحقیق ایدیوردی . آنتروپوزہ ٹوغرافی مؤسسہی فردریخ راتسل جغرافیای طبیعی نک ، بالخاصہ طوپراغک ، محیط اجتماعی ده کی نفوذینک اک حرارتلی مدافعی در [۲] .

صوکر ا حیاتیات ایلہ مناسبت آرایانلر کلیر . محیط مادی یعنی قوزموسلہ اجتماعیات آراسندہ کی مناسبتی صوک سنہلرہ قادر مدافعہ ایدنلر موجوددی . علملرک کندی زمرہلری داخلندہ استقلالنی قبول ایتک بونقطہ نظرلرہ مخالف اولمق دیمکدر . مع مافیہ بوتون علم متخصصلرندہ کورولن بوتمایل قسماً معذور کورولہ بیلیر . اجتماعیات مکتبلری تاریخندہ تصادف ایدیلہ جک ایکنجی مرحلہ حیاتیانک موضوعیلہ قاریشدیران ، یعنی بیولوژیزم یاپانلردر . آوستریادہ شہلہ بو مکتبک ممثلی در . روسیہده « لیلینفلد » و « نوویقوف » فرانسدہ وورمس ، حتی قسماً (فویہ) ، بلجیقادہ دوغرف بونظریہ طرفدارلغیلہ شہرت بولمشدر . پارسده ۱۸۳۰ دنبری تأسیس ایدلمش متعدد اجتماعیات مؤسسہلری بروکسل ، بوداپشتہ ، پالہرما ، مادرید ، لوندرہ ، جھاہر متحدہ ، [۱] دوغرف . اجتماعیات مباحثی . - وورمس . علوم اجتماعیلہ فلسفہسی . پارس . ژیار ابریہرہ .

۱۹۰۴ جلد ۲ - ص ۵

[۲] وورمس . عینی اثر . جلد ۲ - ص ۶۱ . لانہ سوسیولوژیک ۱۸۹۸ - ۹۹ . راتزلک طوپراق ، جمعیت و حکومت اوزرینہ تدقیق . آنتروپوزہ ٹوغرافی نک دور قایم طرفندن تنقیدی . ص . ۵۵ - ۵۵۸

حق برلیندہ تأسس ایدن اجتماعیات مؤسسہ لری هپ بیولوژیك تدقیقلرله اوغراشمشلدرد [۱] تبدلیه و تکاملیه مسلكلرینك فعالیتندن سوکرا آنتروپولوژی اسکی موقعی غیب ایتمش ، و آرتیق بلومهن باخ ، قاترفاژ و کوویهنک یرینه ، یکی نظریه جیلردن ژوفروا دوست هیلهر ، داروین ، بروقا ، هاقسله ی و غالتون قائم اولمشدر . مع مافیله بوکا مقابل آنتروپولوژی داها برخصوصی شکل آلارق علم اجتماعله علاقه سی زیاده لشدیردی . و عاذا (علم تشکل اقوام) اولدی . عرقلرله مشغول اولان بو علمك مؤسسارندن بری ده قاترفاژدر . انکلینزلر بوساحه ده ایارله یه رك (تایلور) ی یتشدردیلر . فرانسزلردن بوشه دوپرت ، لارته ، مورتیه بالخاصه قبل تاریخ تدقیقلرندہ نمایزانتدیلر . صوك زمانلره قدار بوساحه ده اك زیاده موقع صاحبی اولان زابورووسکی در . له نکیستیک علمی فیلولوژی دن آریلارقه مهم رموقع قازاندی . ایتالیاده مشهور دو وقتور لومبروزو اجتماعی تدقیقلره جزائی آنتروپولوژی یی ادخل ایتدی [۲] .

فرانسه ده غابریل تارد ، سه رژی ، فهرره ؛ انکلترده (غالتون) ریاضیاتی فیلولوژی و آنتروپولوژی ایله قاریشد برارق (اوژنیک) یعنی حقیقی بروراثت علمی میدانه کتیرمکه باشلادیلر . بوسورتله ، زابورووسکی نك سویله دیکی وجهله آنتروپولوژی الك زیاده انسانله مشغول اولان علم اولماسنه بناء « علومك دورت یول آغزی » اولدی [۳] . پارس آنتروپولوژی مکتبی کتبخانه سنك اجتماعیات فهرستی احضاره مأمور اولان دو وقتور لتورنو ، اثرنده باشندن صوکنه قدار اوکوست قونت وهربرت سپنسر ك مدعالرینی جرحه ، و اجتماعی عضویت لرله حیاتی عضویتلر آراسنده کی مقایسه و منابقی پایمغه چالیشیوردی . [۴] ایضا حنك بوتون اکسیکلریه رغماً ، بومکتب تکامله واتساعه باشلادی انکلترده داروینك یکنی غالتون ، فرانسه ده دولاپوژ ، آلمانیا ده تمامیله اصطفاجی اولان (اوتو آمون) کی طرفدارلر بولدی . نهایت بومکتب کندیسنه بعضاً داروین وبروقادن بیله اول اسمی کچن براسناد بولدی که اوده قونت دوغوبینودر .

بواسکی سیاسی ۱۸۵۴ ده « بشری عرقلرک عدم مساواتی » نه دائر رائر یازمشدی . اولابو اثر علم ساحه سنده بویوک برکوردولتو یاپمادی . یاواش یاواش فرانسه یه ، آلمانیا یه

[۱] أ . و نسان : آمریقان آنسیقلوپدیس . سوسیولوژی ماده سی .

[۲] لومبروزو : L'homme du génie

[۳] غراند آنسیقلوپه دی ده آنتروپولوژی ماده سی ، زابورووسکی : قبل تاریخ انسان

[۴] L - Létourneau : Sociologie . پارس ۱۸۸۰ . ص ۸ - ۱۰

پایبندی. عرقلہ روحی حادثہ لر آراسندہ بولدیغی مذاہبتلہ جرمن عرقنک تکامل و توفیقی ایضاح ایدن بونظریہ قیصہ پرمدت ظرفندہ آلمانیاہہ کنڈیسنہ یک چوق طرفدار بولدی. واشہر دولاپوژ، غوبینونک فکرلرینی آلاق اصطفایہ دائر اولان جہتلرینی تعدیل واکمال ایلہ، داہا جانلی بر شکلدہ میدانہ قویدی. دولاپوژک (آنتروپوسوسیولوژی) دنیان مکتبہ، آلمانیاہہ (آمون) و دوکتور وولتمان، آمریقادہ قلوسون، و جرمن طرفداری انکلبزلردن موسیو (چمبرلین) کی مؤلفر یتشدی. چمبرلین مشہور بر بدیعیانجی در. شکسپیر و واغنہرلہ فضلہ مشغول اولان بو بویوک ادبیات منقدی رومانپتسم جریای جرمان عرقنک لاتین عرقہ غلبہ سی شکلندہ و رومہ یی دہ بونک دینی ساحہ دہ کی تجلیسی کی قبول ایتمکدہ در. [۱] دولاپوژہ کورہ آوروپادہ بری مظفرلر، افندیلر، آریلر، یاخود آوروپالیلر اولارق (homo europæus) یعنی غالب عرق؛ دیگر کی سیرلر، سلتر یاخود آلپیلر اولارق (homo alpinus) یعنی مغلوب عرق واردی. بر اوچونجی عرق - کہ بحر سفید عرقی ایدی - (homo contractus) وارسدہ بو آنتروپولوژیک اجتماعیاتدہ سیلینمش بررول اویناوردی.

بوفرقلر بوی، رنک، صاچ، کوز رنکی وبالخاصہ قافاطاسنک تشکلنہ نظر آ ایدی. موسیو دولاپوژ آنتروپولوژیک معطیاتک بوتون تاریخی ایضاح ایتدیکنی اعتراف ایدیوردی. ۱۹۰۰ سنہ سندہ لایزیغندہ انتشار ایدن (اجتماعی نظام - Gesellschaft tordung) آدی اثرندہ (اونوآمون)، آنتروپولوژیک برچوق علملرہ، مثلاً پداغوژی، روحیات، فلسفہ، تاریخ و اجتماعیاتہ اساس اولابیلہ جگنی امید ایتدیکنی سویلہ یور.

کومیلوویچک سوسیوپسیقولوجیک عرق تلقیسی دہ بونلردن بر پارچہ آریلر [۲]. بو طرز تاقی خلق آراسندہ چوق یالیشدر. داہا دوغروسی مذکور نظریہ میدانہ کلہ دن خلق بوکا معتقددی. حاصلی آلمانیاہہ شتال و زیہل، فرانسدہ دورقائم مکتبیلہ اجتماعیات دیگر علملر آراسندہ مستقل بر موقع آنجہ یہ قادر زوٹولوژیزم، بیولوژیزم، پسیقولوجیزم مرحلہ لردن کچمک مجبوریتندہ قالدی.

مہلمی ضیا

۱۹ حیران . ۱۳۳۹

[۱] H. Stenart chamberlein : Richard Wagner . مونیخ ۱۹۱۱

[۲] لوٹی کومیلوویچ : عرقلرک مجادلہ سی . پارس ، کیومہن ۱۸۹۸